

[Chr. Thomsen.]

direkte af denne mangel på en fornuftig struktur i landbruget som helhed, fordi disse millioner af småbrug i virkeligheden er den største spærring for, at der nogen sinde kan blive en fri handel landene imellem med landbrugsvarer som den, man i øjeblikket mere og mere får for industrivarer. Så længe man ikke har været igennem den gennemgribende strukturændring, er det nok falsk at tro, at der bliver fri handel med landbrugsvarer; det kan disse landes landbrug slet ikke bære. Derfor har — når man diskuterer dansk landbrugs problemer — de andre landes smålandbrug, de andre landes strukturproblemer, egentlig lige så megen betydning for dansk landbrug, som vore egne strukturproblemer har. Det bør man altid tage med i billedet, når man vurderer dansk landbrug.

Hvis man skal sige lidt om, hvilken nationaløkonomisk betydning landbruget har i dag, og hvad man skal søge at tilrettelægge fremover, vil jeg straks sige, at jeg for mit vedkommende tør ikke spå noget om landbrugets nationaløkonomiske betydning om 15, 20, 25 år. Udviklingen erhvervsmæssigt er så hastig, at det nok vil være farligt for ikke at sige ugørligt at se så langt frem i tiden. Man er stort set nødt til at holde sig til stillingen i dag og i den nærmeste fremtid. Og stillingen i dag er jo, at når man regner konserverindustrien med, ligger landbrugseksporten på lige knap 7 milliarder kr., og i år, hvor der antagelig vil være en lille stigning i landbrugseksporten, når man vel de 7 milliarder kr. Beskæftigelsesmæssigt er stillingen den, at ud over de 200.000, der er ved landbruget, er der i dag antagelig flere, der indirekte er beskæftiget ved landbruget. Det er sådan set sagt i få ord både den nationaløkonomiske stilling i dag og den beskæftigelsesmæssige stilling i dag for landbruget og det, vi har at gå ud fra.

Hvor store ændringer der så fremover vil ske både på eksportens område og på det beskæftigelsesmæssige område, det tør jeg ikke spå om; det er i det hele taget svært at

sige noget om i dag. Det eneste, man er nogenlunde sikker på, er, at forholdene vil ændres, og så er spørgsmålet: hvor meget skal man presse på? Hvor hurtigt skal man søge det ændret? Vi har i dag en omstillingsproces, der gør, at der nedlægges 7.000 landbrugsejendomme om året. Nogle tror, at man bør forcere denne udvikling, andre synes vel nok, at tallet er for stort. Personlig tror jeg i øvrigt ikke, man overhovedet skal påvirke udviklingen. Udviklingens styrke er sikkert simpelt hen afpasset efter, hvad det er muligt at finansiere. De finansieringsinstitutter, der findes her i landet, kan nok ikke magte mere end sammenlægningen af de 7.000, der nedlægges. Hver gang man sammenlægger to ejendomme, opstår der jo finansieringsproblemer med besætninger, med bygninger, med maskiner, og det tjener intet formål at forcere sammenlægningen stærkere, end det er muligt at finansiere den. Derfor tror jeg egentlig, at det tempo, vi har på i øjeblikket, med en sammenlægning af 7.000 ejendomme om året, nok nogenlunde er det rigtige, hvis man vil undgå alt for megen forstyrrelse og uro.

Og så er der en ting, man næsten altid overser, når man diskuterer landbrugsproblemer. Det er sidevirkningerne. Hvis man forcerede udviklingen, ville der komme en lang række sidevirkninger ude i landkommunerne, som man ikke i dag kan overskue, og som det ville blive meget kostbart at råde bod på. Derfor er takten i strukturændringen, når der er tale om landbrugsejendomme, nok nogenlunde rigtig.

Jeg vil derefter gerne sige et par ord om et andet strukturproblem. Hvis man ser på forholdet mellem producentprisen og den pris, forbrugerne betaler, når de køber varerne, vil man lægge mærke til, at der år for år bliver større afstand mellem producentpriser og forbrugerpriser. Det har i og for sig en ganske bestemt årsag. Det har den årsag, at man køber landbrugsvarerne mere og mere forædledede. Jeg har altid troet, at det er forkert, hvis man kun vurderer landbruget ud fra, hvor store de enkelte brug skal være,